

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL ANUAL
În țară . . . 10 lei
În străinătate 12 »

LIPSĂ DE LOAIALITATE

Între cuceririle cele mai târzii, dar cele mai însemnate, ale culturii morale a unui popor, e loaialitatea. Ea nu se poate impune în nici-un chip; n'a fost nici-odată o lege care să pedepsească pe acel care nu e loaial; omului neloaial nu i se poate închide ușa sau refusa mîna, precum se face aceasta unui hoț sau unui escroc. Neloaiialitatea lui culege toate foloasele unei socotelii bune și nu trage nici-unul din ponoasele unei socotelii urite. Și totuși a fi neloaial e mult mai murdar decît a avea multe păcate, e mult mai veștejitor pentru suflet, mult mai corupător pentru deprinderile unei societăți.

O societate se asigură pentru traiu prin legi de care trebuie să asculte orișicine, fiindcă altfel pedeapsa lovește, pedeapsa scrisă și cîntărită, aproape tot așa de sigură și fixă, cum e pedeapsa pe care o dă natura celor ce calcă legile ei. Ea se mai asigură prin datini, prin așa-numitele «convenții sociale»: toată lumea s'a deprins, s'a înțeles pe încetul a face într'un fel, în anumite împrejurări; cine face altfel, cine dovedește prin aceasta că e mai rău decît acele datini, acela e înlăturat fără judecată; lumea întoarce capul cînd îl vede și pune mîna în buzunar cînd îl întilnește, ca să nu i-o întindă.

Unele societăți trăiesc numai cu aceste datini. Ele sînt privite ca sfinte. Rînduri de oameni și le-aū trecut ca o pavază în potriua nedreptății, a păgubirii unora prin alții, a uriciunii și păcătoșiei morale. Credința desăvîrșită a mii de mii de oameni li-a făcut ca un chivot de diamant care nu se poate zdrobi. Bătrînii, înțelepții spun, la orî-ce întimplare, datina, și totul s'a încheiat.

Nevoia legilor s'a simțit mai mult la unele popoare decît la altele, potrivit cu firea fiecăruia. Dar de regulă ea se ivește atuncea cînd oamenii aū în sfîrșit multe lucruri însemnate, multe cuceriri și stăpîniri de preț, pe care trebuie să le apere bine, pentru cită muncă se află strînsă și înfățișată în ele. Legea e scrisă, față de datina moștenită prin cuvînt și păstrată în minți numai, fără semne. Ca și da-

tina, legile sînt neschimbate, infrangibile ca oțelul cel mai bun și mai adevărat. Ele nu trăiesc împreună cu societatea, nu se dezvoltă odată cu dînsa; sînt ca o crisalidă pe care viața o sfarmă dacă poate sau în care uneori viața, prea slabă pentru a birui, se stinge. Mai multe, mai migăloase, mai sigure decît datina, întemeiate pe conștiința că ele cuprind adevărul desăvîrșit și neschimbat, legile sînt însă și ele neîndestulătoare.

Ceia ce nu poate da atunci legea minții, datina superstiției, aceia o dă, în tovărășiile de oameni cele mai înaintate și mai înalte, — *simțul inimii*. Și inima prețuiește, cîntărește, judecă. Și atunci de la dînsa, judecătorul cel mai gingaș, pe care însă nu oricine-l poate înțelege și urmă, vin anumite osinde. Ele nu cuprind în ele nici îndărătnicie neînduplecată, nici poftă fierbinte de răzbunare. Nu se rostesc în mijlocul fulgerelor și trăsnetelor unui Munte Sinai cu fruntea în neguri. Le spune un inger bun, zimbînd de milă. Dar din inimile tuturor oamenilor de bine *chipul moral* al osinditului s'a șters. Îl vei întilni chiar, vei răspunde la întrebările lui, îi vei da poate și mîna, dacă ești îngăduitor, cum sînt cei mai mulți, dar el rămîne de atunci înaintea un om fără altă garanție decît aceea pe care legea o impune și o păzește pe el scos decî din frăția oamenilor nobili, a aleșilor unui timp.

Evul mediu a numit loialitatea, pe care a cunoscut-o cînd încă nu erau decît datine, și nu legi, *cavalerism*. Nu era dator nimeni să fie cavaler, și avea legături zilnice și cu cei cari nu erau. Dar cu cită sfințenie păzia acel ce *era*, curăția cavalerismului său!

Țeranul nostru are și el, din moși și strămoși, un cavalerism al lui, ale cărui reguli nescrise le știe foarte bine oricare locuitor al satelor. Precum atunci, în evul mediu, erau cavaleri și necavaleri, la țeranul român sînt oameni cu *omenie* și oameni fără *omenie*. Omenia cuiva nu se poate strînge într'o definiție de școală: este ceva al inimii foarte ales, în care e bunătate, e dărnicie împărătească — un «să întrecă de la mine»! —, e o dreptate mai înaltă decît cea pusă în cîntar, e dorința de a îndatori, de a face plăcere cuiva, e recunoștință discretă, e cumpănire în cuvinte, e desinteresare, spirit de jertfă. credință în prietenie, e milă, hărnicie în a da ajutor, modestie, respect pentru simțirile adînci ale sufletului aproapelui său: pentru durerea lui, pentru iubirea lui, pentru dorurile lui. Cînd țeranul zice de cineva «om bun», înțelege un om cu desăvîrșire bun, care nu poate fi decît bun în toate, un cristal moral desăvîrșit, în care, dacă un unghiū e drept, trebuie să fie și toate celelalte. Acela e «kalos

kagathos», «cel frumos și bun» al Grecilor vechi. Pe lângă el sînt mulți oameni nehotărîți, slabi, pentru cari n'ai lua rîspunderea. Și, de cite ori cineva calcă «omenia», el ajunge «viclean», el «viclenește».

*

De cincisprezece ani și mai bine sînt amestecat în atîtea lucruri ale vieții oamenilor noștri luminați și învățați, cari s'aũ ridicat cu mult mai presus decît satele sîracilor și celor umili. În acest timp am găsit destulă vrednicie, hîrnicie și chiar talent. Dar m'a uimit în cel mai dureros chip, și mă uimește zi de zi, și mă va uimi pînă mi se vor închide ochii, lipsa de loialitate, de «omenie», a acestor oameni mai și foarte mari.

Într'un număr trecut, cetitorii aũ putut să vadă ce scrie la vîrsta de șeptezeci de ani un bătrîn glorios despre femeia pe care crede că o iubește un prieten al său și ce-i rîspunde despre fiica sa moartă un alt bătrîn, de cincizeci-șaizeci de ani, vestit și el pentru lucrările sale.

În același număr s'a putut vedea cum pentru 12.000 de franci un tînăr capabil acopere de batjocuri *pe care nu le crede* tocmai pe acel om care i-a întins cu mai multă prietenie adevărată mina de ajutor.

De cite ori se schimbă ceva în viața politică, se vîd strecurîndu-se prin întunerecul furtunii oameni cari-și pun avutul în siguranță, *dîncolo* de linia credinții față de ai lor.

Și uite ieri, cînd mă întorsesem de la un drum lung între țerani de omenie, în cel d'întîiũ ziar ce am deschis, vîzuiũ o batjocură în care se țintia viața de familie a unui adversar — un medic polițician — fără a i se pune numele, în care adecă se vorbea de necredința soției lui. Iar în cea d'întăiũ revistă ce am deschis, revistă scoasă de un tînăr, de un profesor de Universitate, de un om foarte învățat, care n'a auzit în viața lui o vorbă rea de la mine, am găsit o minciună, două minciuni, minciuni *acoperite*, fără rîspundere, minciuni aruncate în treacăt, care mă țintiau, într'un cuvînt: viclenii josnice.

Pe lângă atîtea însușiri, domnilor, siliți-vă și la puțină loialitate, la puțină *omenie*! Noi, cei proști, credem că parcă ar fi mai mult decît toate însușirile cealelalte!

N. IORGA.

VISUL LUI ȘTEFAN-CEL-MARE ¹

I.

In chilia de sihastru
 Doarme Ștefan și visează.
 Pentru ce în somn de-odată
 Fața lui se luminează?

Vede'n vis pe Sfintul Gheorghe:
 Se făcea că vine parcă
 Lîngă el și cu blindetă
 Să-l îmbărbăteze cearcă:

«Fiule, viteze Ștefan!
 Pentru ce oftezi tu oare?
 Cum de-ți lași moșia 'n prada
 Hordelor năvălitoare?»

Scoală de-ți adună gloate
 Și din bucium dă de veste —
 Căci nădejdea nu-î în brațe,
 Ci în inimă calde este.

Nu te teme că pizmașii
 Vor putea să te răstoarne —
 Zimbrul falnic al Moldovei
 I-o lua pe toți în coarne!

Dumnezeu ți-a pus cununa
 Astei mindre țări pe frunte
 Și de ai credință 'n Domnul,
 Poți mișca și deal și munte:

De-î striga, stejarii, brazii
 S'or schimba și ei în oaste;
 La un semn al tău, porni-ovor
 Năvălind în jos pe coaste...

O, aleargă dar și 'ncepe
 Lupta fără preget iară,
 Să te văd ca și 'nainte
 Călărind viteaz prin țară!..»

II.

Ca o mare ce revarsă
 Valuri negre peste valuri,
 Astfel pe cîmpia arsă,
 Și pe văi și peste dealuri,

Curg, și 'neacă tot, păginiî,
 Până 'n margenile zării,
 Sfîșiind cu mîi de ghiare
 Trupul istovit al țării.

Dar precum un roi de-albine
 Abătute de furtună
 Împrejurul mătcei vine
 Iar, și, zumzâind, s'adună,

Tot așa de prin pîiene,
 Din păduri adînci coboară
 După Ștefan Moldovenii
 Și cu drag îl impresoară.

Buciume răsună iarăși —
 Vii răspund din văi ecouri —
 Și rizînd, în zări, innaltă
 Munții frunțile din nouri:

Văd cum, alungați din urmă,
 Fug păginiî spre hotare —
 Mulți găsesc mormint în tine,
 Dunăre clocotitoare!

¹ Fragment din poemul: «Din zile mari», ce va apărea în curînd.

Văd cum însuși Împăratul
 Mohammed, Cuceritorul,
 Cu oștirile-î rămase
 Își întoarce grabnic zborul,

Și se duce 'n goana mare
 Crunt scrișnind ca scos din
 [minte —
 Iar în urmă-î stă Moldova
 Slobodă ca și 'nainte!

St. O. IOSIF.

MAI TARE CA IUBIREA

— Urmare —

Așa-î, dragă Sonio, dar îmi pare curios! nu știu cum, mie-mi pare curios, cum de-ai făcut tu călătoria prin România în loc să o faci direct prin Germania, sau pe altă cale, căci era mai aproape. Știi cum îmi pare acum? Am ilusia ca și când aș fi adormit în salonul de așteptare cu gândul la întâlnirea noastră în Moscova și am visat că te-am găsit în salon, acolo, că ești de o frumusețe cum nu se poate închipui, că ai avut un pachet, că l-am băgat în geamantanul meu ca să te ajut, că apoi, tot în vis, a intrat un tânăr și, fără să vrea, am văzut că el se uită la locul pachetului dispărut, cum tu dragă i-ai arătat cu un deget, asta, că pachetul e în geamantanul mieu, și că el apoi ți-a făcut un semn să bași de seamă că vine cineva primejdios, cum tu ai lăsat voalul tău, cum a intrat un om care avea aerul de a căuta o pradă și cum mi s'a părut că tremurî cînd ai început să vorbești cu accent de parisiană în franțuzește și că, apoi, ai fost foarte încurcată cînd a venit hamalul. Toate astea îmi par ca un vis provenit din faptul că te știam amestecată între nihilisti, și îngrijirea mea de soarta ta de sigur m'a făcut să visez astfel de încurcături, să ghicesc primejdii, și apoi să trec prin toate amețitoarele momente de fericire cerească, de gingășii vorbite între-noi și că toată iubirea noastră așa de ciudată nu e decît un vis frumos, dar vai numai un vis, care o să se sfîrșească prea repede, prea repede, ah! Doamne, prea repede pentru mine... De ce te uiți așa dureros, și uimită la mine? Ți se pare ciudat ca un om să raționeze cu așa luciditate în vis. Nu te speria, nu te mira, eū de multe ori visez, și știu ce visez, și raționez în vis, și-mi explic toate amănuntele care au contribuit la ivirea, la punerea în scenă, a cutărui sau cutărui personagiu... Ce frumos vis ești tu, Sonio! cel mai frumos din cite am avut.

— Tacî, dragă Alexey, că-mi rupî inima: cum poți vorbi astfel...

Dacă crezi că eū sînt un vis, tu trebuie să fii bolnav dragă sau prea marea încordare pricinuită de emoție te face să ai clipe de pierdere, să faci confuzie între realitate și închipuire.

— Nu! ah, uite-te, — zise Alexey ca speriat, — am o vedenie, dragă Sonio, căci iată că-mi apare acuma tînărul acela, uite-l în ușă, uite ochii sînt ai lui

gura tot a lui, dar n'are barba pe care o avea. Vezi bine că eu visez, căci în tren nu se poate rade nimeni.

Sonia urmează privirea lui Alexandru și vede în geamul ușei capul tinărului din sala de așteptare privind înnăuntru cu o privire serioasă fixă; el are mâna la ochi și face un gest ca și când ar trage ceva jos de pe frunte pînă la bărbie, apoi deschide ochii mari ca holbați de groază, și dispăre.

Alexandru duce mâna la frunte, el vede că Sonia se face palidă, și că, după o clipă de șovăire, ea trage voaleta peste ochi pînă la bărbie.

— Nu zic eu? — urmează Alexandru, — «visez un vis care pînă acum a ajuns la maximumul de intensitate ca frumusețe. Acuma visul dă înapoi; acuma începe să se facă din ce în ce mai puțin frumos, pînă ce o să mă deștept.»

Și Alexandru duce mâna la ochi, ca să se reculeagă. Piciorul lui e aproape de al Soniei și, de-odată, îl simte tremurînd, și, pînă ca Alexandru să deschidă gura să o întrebe de cauza tremurăturii, o aude șoptind încet de tot:

— Alexey, bagă de seamă, te rog, să nu faci o figură uimită dacă te uiți spre geamul ușei.

Alexandru privește acuma spre ușă și vede în cadrul geamului pe «omul cărunt» cu privirea scrutătoare; dar, pînă să-și poată da seamă, să scoată o exclamație, străinul a dispărut pe urma tinărului.

Alexandru se scoală, vrea să fugă spre ușă, dar se oprește și privește în jurul său buimăcit. Picături mari de sudoare se ivesc pe fruntea lui. El scoate batista să se șteargă de sudori și zice cu aerul unui om pierdut:

— Sînt nebun, sînt nebun! Ce e asta?! sînt un halucinat! Am halucinații, sau visez!? Și se lasă pe fotoliu, închizînd ochii.

Are ca un fel de amețală. Dar simte o mină moale mică pe obraz, și, deschizînd ochii, vede fața nevoalată și atît de frumoasă a Soniei; vede ochii ei dulci negri, măriți de cearcănele lor vinete. Ochii îl privesc cu duioșie și par că inima îi cîntă în piept cînd aude glasul Soniei zicîndu-î cu gingășie:

— Liniștește-te, dragă Alexey. Tu nici nu vizezi, nici nu ai halucinații: și, dacă limita între vis și realitate ți s'a părut așa de mică, eu cred că se datorește prea marelui emoțiunii prin care ai trecut. Si eu am fost mișcată, dar eu sînt de mult obișnuită cu comoțiunii puternice, sînt mult mai rezistentă.»

— «Dar arătările astea...»

— «Nu sînt arătări: sînt ființe. Am să-ți explic tot, dar — adaugă Sonia, scoborînd glasul de tot; — te rog să-mi juri că nu vei spune nimănui cele ce-ți voiui destăinui acuma, nici chiar de te-aș ruga eu, chiar dacă ar fi să mă vezi pe o masă de tortură!»

— Cum vorbești așa, Sonio, dar cine ar îndrăzni!...

— Așa-î, Alexey, în România nimeni, dar în Rusia sînt alte obiceiuri, la noi o viață nu mai valorează două parale, dacă omul e intrat în bănuielele poliției... Dar juri, ce te-am rugat?

— Da; îți dau cuvîntul meu; stai, îți jur pe ce am mai scump.

— Jură pe iubirea noastră, Alexey...»

— Jur pe iubirea noastră, pe ce-mi e mai scump, jur pe tine! că nu voi spune nimic din cele ce-mi vei spune.

— Eă, zise Sonia șoptind, la urechia lui Alexandru, fac parte, așa cum ai ghicit, dintr'un cerc de revoluționari ruși. Tinărul, pe care l-ai văzut, e unul din cei mai energici și inteligenți din mișcarea noastră. Bătrînul pe care l-ai văzut e unul din șefii cei mai șireți și cruzi ai politiceii secrete din Rusia. El, împreună cu alți agenți, a furat prin spargere, din Zürich, hîrțiile noastre și acuma le duce în Rusia. Sînt peste șase sute de inși, studenți, lucrători, funcționari și nobili, pe cari acele hîrții îi dă pe mina poliției. Și comitetul nostru a expediat pe toate liniile, spre Rusia, devotați pentru ca să scape hîrțiile și să... să *înlătore* pe omul care știe numele celor implicați. E foarte probabil că tinărul merge la o moarte sigură.

— Tinărul ăsta pe care l-am văzut Sonio?

— Da; să nu te prindă mirarea; căci, dacă ar depinde de mine salvarea celor șase sute, adecă scăparea hîrtilor, și omorîrea șefului de poliție, n'aș șovăi o clipă.

— «Cum, Sonio? dar fericirea noastră! Dar, Doamne ferește, închipuie-ți că te-ar aresta, sau ai pieri: m'aș sinucide, de desperare...»

— Dar crezi că eu nu te iubesc, Alexey? Eă te iubesc mai mult decît viața mea, mai mult de cît orice pe lumea asta. Fii încrezător în mine. De cînd știu că și tu mă iubești, tin la viață cu toate fibrele inimii și ale corpului meu. Nu vezi cît de sănătoasă și voinică sînt. Tu însuți mi-ai spus că sînt făcută pentru... iubire; și eu, eu te iubesc așa de mult, încît par'că mă doare pînă în suflet de atîta fericire cînd mă săruți tu, sau cînd te sărut eu.

— Scumpă-scumpă fată, — zice Alexandru și, covîrșit de emoție, îi sărută mina. — Dar — adăugă el după o tăcere scurtă — de ce să mă mergem în Rusia? Haide înapoi; în țara mea n'ai nimic de temut. Dacă e nevoie, voi demisiona din armată, ne vom retrage la țară și voi munci. Pe părinții tăi îi vom ruga să vină la noi. Mama mea o să fie atît de fericită! Să vezi, îmi simt acum puteri așa de mari; am o așa încredere în mine de cînd știu că mă iubești, așa mă simt de fericit, Sonio, că, zău, stați la îndoială, iar, dacă nu visez... Nu... nu! tac, nu te întrista... Dar trebuie, zău Sonio trebuie, să rămînem aci, să nu trecem dincolo. Dacă mă iubești...

Sonia îl privește ca printr'un vâl de lacrimi, îi coprinde capul între brațe, îl strînge la piept, și zice apoi:

— «Da așa-i, și eu doresc din suflet să rămîn aci, dar trebuie să-mi îndeplinesc datoria... Nu te întrista așa, căci trebuie! Gîndește-te: sînt peste șase sute de inși a căror libertate și viață atîrnă de mine și de «prietenu» pe care l-ai văzut. Te rog nu mă insista. Și, te rog, pînă la cununia noastră să nu mă împiedeci în acțiunile mele. Îmi făgăduiești?»

— Da — zise Alexandru, cu glas nehotărît, apoi adăugă rugător: — dar, în numele fericirii noastre, te rog să nu faci ceva care ar putea să provoace o arestare a ta, căci așa înnebuni!

Fii sigur că nu o să fac, sînt convinsă că nimeni în lume nu mă va aresta

— zise Sonia zîmbind cu tristeță. — Dar mai am să-ți spun ceva. Ne apropiem de graniță: eu călătoresc cu un pașaport fals. Sint trecută ca Francesă, căci altfel de mult ași fi fost arestată în trecerea mea prin Austria.

La graniță să mă dai drept aceia ce sint, logodnica ta, căci mi-e teamă că n'am să pot trece, deoarece poliția are ca semnalment frumuseța asta a mea, pe care imi vine să o blestem, căci prea mă pune în evidență... Și totuși imi vine să o binecuvintez, căci m'a făcut să fiu iubită de tine.

— Sonio dragă,... dar de ce nu rămii mai bine aci la mine. Uite la noi nu e așa riguros; la noi nimeni n'a pomenit vre-un atentat, la noi e libertate...

— Da, la voi, dragă Alexey, aveți toate, fiindcă sinteți o țară constituțională, și aveți un monarch bun și drept, care nu numai că veghează asupra legilor ca să fie respectate, dar este și iubit de toți. La voi el iese singur pe stradele orașului, în București sau la Sinaia, dar la noi, dacă Despotul ar eși fără o gardă de mii de Cazaci, primul Rus care l-ar întlni în drum, l-ar ucide.

E mare deosebirea; și eu de aceia doresc să stau în Rusia, pentru ca să pot fi de folos amicilor mei în opera lor de emancipare.

— Cum, adecă tot ai să mai fii între acești teroriști după căsătoria noastră?

Sonia nu răspunse imediat, ci, privind în ochii lui Alexandru, cu o nețărmită dragoste, zise, după o scurtă șovăire:

— Lasă, dragă Alexey, lucrurile au să se schimbe, de sigur în bine și... Ah! uite că vine «prietenu!» de care am vorbit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

«Prietenu!» este un tînăr cu o figură extraordinar de inteligentă, cu o privire blîndă, dar în privire licăriri ca de surîsurî, și licăriri de bunătate. E îmbrăcat simplu, nici prea îngrijit, nici prea neglijat; are părul brun tăiat în sus; -frunte largă, nasul drept și mustăți brune mici; e ras ca în palmă.

Noul venit intră și salută politicoș pe Sonia, apoi se înclină spre Alexandru. El zice ceva în rusește, dar Alexandru nu înțelege, și Sonia face prezentările: Galaction Petrovici, student în medicină, și Alexandru Ștefănescu, un amic din copilărie, logodnicul ei.

Întreaga înfățișare a tînărului rus respiră un fel de blindetă amestecată cu bravură: este ceva hotărit, îndrăzneț, dar fără fanfaronadă, în aerul lui deschis și leal.

Alexandru îl privește și îi pare că tînărul i-a devenit simpatic numai din privirea asta aruncată asupra lui.

Tînărul ofițer, ghicind că cei doi au să-și spună ceva, se ridică să iasă în în coridor. Sonia îi mulțamește cu o privire, se uită după el cum pleacă și-l vede cum se oprește în fața compartimentului închis, privind afară peste cîmpii.

Galaction ia loc, și cu aerul liniștit întreabă, șoptind:

— Crezi că ai să poți trece dinamita noastră?

— Da, Alexandru mi-o duce în geamantanul lui. Are să mă dea drept logodnica lui.

Galaction se gîndește puțin și zice :

— Nu, să nu faci asta, fiindcă atunci ai să-l caute și pe el, ca și pe tine.

— Ai dreptate, prietene : dar crezi că vei reuși ?

— Sonio, știi pentru ce e dinamita ?

— Negreșit că știi : pentru aruncat în aer vagonul în care sînt hîrțiile și polițiștii.

— Da, dar asta numai în cas cînd nu reușesc eu să răpesc hîrțiile și să omor pe șeful poliției.

— Ne-am înțeles, Galaction Petroviči.

— Așa... atunci e bine, Sonio. Dar... ești logodită cu tinărul ăsta ?

— Da.

— Și îl iubești mult ?

— Da, prietene, mult, foarte mult.

Tinărul rus stă în cumpănă ; după o scurtă gîndire zice iar :

— Te știi că ești cea mai dreaptă și inimoasă din gruparea noastră. Dar, Sonio, oare iubirea asta n'o să te împiedece în acțiune, cînd va fi nevoie de o faptă hotărîtoare ?

— Nu... Mă cred destul de tare, zise Sonia decisă.

— Ascultă, Sonio. Dacă nu voi reuși să zmulg hîrțiile și săucid pe șeful de poliție, am să fiu arestat și e posibil că voi fi ucis în temniță, și se va zice că m'am sinucis, cum e obiceiul, sau, dacă nu voi fi spînzurat, voi fi expedit spre Siberia pe cale administrativă. Dar hîrțiile trebuie să dispară cu orice preț ! și trebuie să dispară și cel care știe numele amicilor noștri.

— Știi ce am de făcut, dragă Galaction Petroviči : dinamita.

— Dar Sonio, trebuie să o arunci asupra vagonului de lux unde stă dușmanul cu hîrțiile noastre.

— Da, știi.

— Și trebuie să o arunci chiar dacă aș fi eu în acel vagon, cum cred că are să și fie, căci mă vor ținea acolo ca să mă poată supraveghea. Veți arunca ? nu-i așa ? !

— Da, prietene.

— Cunoști puterea ăstuia nouă explosiv : cantitatea e destul de mare ca săucidă totul împrejur la 50 de pași ? Știi că, dacă voi fi prins, tu trebuie să «arunci» cu orice preț, ca să scape ceilalți — știi că în cazul ăsta tu o să mori cu noi.

— Da știi.

— Ești logodită cu el : zici că-l iubești mult. Te mai întreb o dată : O să ai puterea necesară, o să fii tare pînă în ultimul moment, Sonio dragă ?

Pieptul Soniei se umflă de un suspin adînc, dureros, și fața i se crispează ca de durere, totuși, după ce suspină, fata zice simplu :

— Da.

— Adio.

— Adio », șoptește Sonia, dar ea îl oprește cu un gest, și cheamă pe Alexandru, îl ia de mîna și-i spune :

— «Dragă Alexey, înainte de a vă despărți de el, sărută pe Galaction, căci e un prieten bun, un om care... se duce». Rusul vede privirea amicală, sincer admirativă a lui Alexandru și îi întinde mâna, îl coprinde în brațe și îl sărută pe buze. Alexandru, mișcat, îl sărută la rindu-î, și-l duce spre Sonia. Sonia are o privire de nesfârșită iubire pentru Alexandru că i-a ușurat astfel despărțirea de tînărul rus. Cum Alexandru îi apropie unul de altul, studentul se apleacă, cuprinde pe Sonia în brațe, și amîndoi se sărută lung ca pentru despărțire. Ochiul tuturor se umplu de lacrimi. Galaction plînge. Sonia, cu ochii umezi, ascunde capul ei la pieptul lui Alexandru, suspinînd. Tînărul rus își șterge ochiul, cu o privire de recunoștință către Alexandru, salută înclinînd capul și fără a mai zice o vorbă.

Cei doi rămîn singuri în compartiment, ștergîndu-și ochii. Sonia e cu sufletul întristat; ea cearcă să-și innăbușe gîndurile ce i se ivesc în minte spre a o abate de la hotărîrea ei. După cîteva momente, Sonia ia mâna lui Alexandru și o mîngîie, tînărul îi zîmbește, și amîndoi rămîn tăcuți, unul lingă altul. Alexandru, în minte, își făurește o viață nouă, plină de energie, de muncă folositoare; el speră să devină demn de Sonia, prin binele ce va răspîndi în jurul său, să lumineze pe frații lui, pe cei umilii, țerănimea, după cum lumină vrea să răspîndească și tînărul care se jertfește aici, el vrea să se călăuzească în viitor de nobilele aspirații ale Soniei, să urmeze calea arătată de ea.

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Amîndoi tinerii stau tăcuți, ținîndu-se de mîină.

Alexandru își recapitulează viața: ce a făcut el cît timp a studiat? Ce au făcut ceilalți studenți? Rar cite unul care să învețe, făcîndu-și astfel numai datoria egoistă față de viitorul propriu. Încolo, toți gălagioși, zvăpăiați, banchetofagi, aspiranți la slujbe și sinecure, și nici-un avînt sincer. Nici-o înțelegere mai înaltă a menirii lor de studioși și luminători. «Și chiar eu», se gîndește Alexandru, de ce am învățat și m'am purtat bine? Pentru că doriam să parvin... De ce am studiat mai adînc chestiile sociale? Fiindcă mă interesa! Dar, după ce le-am aprofundat, ce bine am făcut cu capitalul de generoase idei? Nici-unul! Mi le-am păstrat în suflet, și peste ele s'a așternut, ca o cenușă grea, indiferența; și cu vremea am devenit de un reacționarism «innaintat», adevă admiram și admiteam ideile nouă, dar le combăteam. De sigur, de sigur, că nu sînt încă demn de iubirea Soniei, dar voi încerca să mă fac demn de inima ei așa de frumoasă!

Nu, nu visez: iată că trenul se oprește.

Iată și granița.

Sonia se deșteaptă ca din visare, și hotărăște pe Alexandru să meargă singur, el într-o parte, și ea într'alta, pentru a se întîlni apoi în trenul de pe linia rusească.

* * *

Alexandru stă în vagon și se miră cum a putut scăpa așa de ușor cînd era la doi pași de peire: n'ar fi fost nevoie decît să i se cerceteze geaman-

tanul și arestarea lui era sigură, cu toată prietenia ce-i arătase șeful vămii. El se întreabă cum s'a putut expune la o astfel de primejdie și-și dă explicația: iubirea pentru Sonia l-a orbit pînă într'atîta, încît l-a făcut să-și pună viața lui, și deci existența mamei sale, în joc. Se gîndește unde o fi Sonia? O fi trecut? Să fie oare arestată în ultimul moment?... Îi vine să sară jos din tren și să o caute. Tocmai se scoală să-și execute planul, cînd apare în ușă o damă voalată: un hamal o urmează, ducîndu-i geamantanul. Par'că dama ar avea aceeași voaletă și pălărie ca Sonia, dar pelerina are o altă culoare; și par'că tinerii sînt mai largi. Alexandru tocmai vrea să plece și aruncă o privire spre geamantan: este al Soniei. Dama e cu spatele spre hamal, și duce un deget la gură. Alexandru înțelege că e Sonia, dar nu pricepe gestul ei de tăcere; totuși se așează ca și cînd n'ar cunoaște-o, și aruncă o privire nepăsătoare asupra hamalului; apoi privește încolo, cercînd să-și amintească unde a văzut figura omului și în special ochii aștia pătrunzători.

(Va urma.)

VASILE POP.

PRIVEGHEREA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prin ochiuri înguste de geam
 Clipește lumina de facile
 Și-aruncă spre vechile racle,
 Spre sfinții de-argint prinși în ram,
 Spre 'ntregul norod umilit
 Văpaia-i de-un roș aburit.

Și zboară spre negrele bolți
 Un cîntec, și 'n nori de mirezme
 Boierii bătrîni par ca iezme
 În zalele sure, cu colți,
 Ca stilpii stînd drepti; neclintii
 În jilțuri de lemn rînduiți.

Priveghiū fac ei toți pentru Domn,
 Căci crunt în bolire se zbate
 Și traiu-i întreg de păcate
 Răscumpără 'n chin și'n nesomn,
 De spaîma de moarte cuprins,
 Cu graiul pierdut și ochiū stins.

Și iat'un Vlădică : moșneag
 În sfinte de aur odăjdii,
 Pe cel ce'mpilat-a cu dăjdii
 Și-omoruri făcut-a șireag,
 E gata să-l scape de-acum
 Prin rugă-î de-al Iadului drum...

Spre ceruri privire' a'nnălțat,
 Dar ruga-î în blestem se 'ntoarce :
 — O, Doamne, sint anî de cînd stoarce
 Norodul ăst Domn blestemat,
 Acuma nu-î oare de-ajuns?...
 De milă fii, Doamne, pătruns.

Și lasă, o, lasă să-l ia
 O moarte de mult așteptată!... —
 Stă gloata de groază 'nghetată
 Și-o șoaptă adie abia :
 — Păzește-l și cruță-l, stăpine,
 De-urgia Domniei păgîne!

Și-a dat să grăiască din nou
 Plăpîndul moșneag, dar în clipă,
 Purtat prin văzduh ca de-aripă
 Și șuier lăsînd drept ecoû,
 Un paloș în piept l-a izbit,
 Și cade moșneagul trăsînit...

Și groaznic răsună un glas ;
 — Așa-mî faceți voi privighere!... —
 Și, galben, lipsit de putere,
 Își poartă din prag slabul pas
 Și fulgeră 'ntregul norod
 Temutul de veci Voevod!...

Reproducerea oprită.

PARTEA ÎNTĂIA

IV.

Într'un rînd, spre seară, pe cînd cuconu-Alecu și moș-Grigore stăteau, ca totdeauna, în cerdacul cu geamlîc, Vasile veni acasă mai vesel ca de-obicei.

Se opri în fața bătrînilor zîmbind și întrebă, răsucindu-și cu dreapta sfîrcul mustății:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Ce mai faceți?»

Bătrîniî își conteniră vorba și-și ridicară privirile spre tînăr:

«Bine, răspuse cuconu-Alecu. Vorbiam că minî am consiliu la primărie. Zice că vor să facă iar o isprăvă nouă... Eū nu știū! Dumnezeu să-î înțeleagă! Da' tu pe unde-ai mai fost?»

Vasile se așeză pe-un scaun:

«Hm! zise el, m'am abătut de la Trifanov... M'am întilnit acolo c'o mulțime de funcționari...

— Da, grai moș-Grigore, aū luat un obicei: se duc acolo ca la o cafenea ..

— De ce ca la o cafenea? răspuse Vasile. Beaū cite-un ceaiū, citesc cite-o gazetă și-atît... Te mai ieaī. Ce să faci altceva într'un tîrgușor pustiū? Trifanov, nu-ī vorbă, e cam așa, cam prost, — dar nevastă-sa e o femeie foarte deșteaptă...

— Am auzit că știe franțuzește... îngînă moș-Grigore.

— Da, foarte deșteaptă... adăogi Vasile, și-și răsuci iar mustața pe gînduri.

— Ei, și ce-ai făcut acolo?» întrebă bătrînul Negrea, zîmbind.

Tînărul prinse a rîde:

«Ce să fac? A venit primarele... Eram eū, grefierul și cițiva de la primărie... Și ne-a cinstit c'o leacă de vin... Dar halal vin! Pe

urnă am mai stat de vorbă. Nițică politică, știți... Zaharia primarele întrebă: Ce se mai aude, frate? Zice că guvernul — greu, greu! Și dă de dușcă un păhar. Pe urmă iar ciocnim: Da' cu Lascar Catargiu ce s'aude? — Bine, mersi! zice madam Trifanov. A fost un ris!... Deșteaptă femeie, madam Trifanov! Chiar ea a spus: Eū am meritat altă soartă...

— De asta așa-î. A făcut rău Lipovanul c'a luat-o. Trebuia să-și iea o femeie ca și cea d'întăiu: fără carte și gospodină. De ce-a luat-o pe asta? și încă vădುವă, femei trăită, ce crezi? Știe ea cum să-l poarte de nas. Dacă-și lua o Lipovancă dintr'ale lor nu era mai bine? Iaca s'ascultați vorba mea: dacă n'a prăpădi dughiana, să nu-mi ziceți pe nume...»

Vasile prinse iar a rîde:

«La urma urmei are vin bun, asta-î, — și-î bine că mai ai unde te întilni cu cineva și schimba o vorbă...»

— Bine, pe de-o parte așa-î!» răspunse bătrînul.

Urmă un răstimp de tăcere. Baba Smaranda trecu încet în odăi, ca să aprindă lămpile.

Deodată, Negrea zise cu veselie:

«Ba și mată, tată, ai mare dreptate. La bun capăt n'are s'ajungă Trifanov. Să-l vezi cît de umilit umblă în jurul ei, în niște straie slinoase, parcă-î un băiet în dugheană, iar ea pieptănată și gătită ca o cucoană...»

— Nu spun eū?...»

— Apoi da, — și numai ce-auzi: Nicalai, dă cafea de colo, Nicalai, dă zahar de dincolo... Nicalai în sus, Nicalai în jos; și el tace, posac și trist, parcă i s'aū înecat corăbiile...

— Vra să zică pricepe el ceva...

— Cum să nu priceapă, săracul?... Pină ce-a ajunge mai rău... să știe tot satul și să nu știe bărbatul...»

Amîndoi bătrîniî începură a rîde tare, bătînd din palme.

«Ei, bată-te norocul să te bată, băiete! zise cuconu-Alecu; că tare mai ești poznaș...»

Tinărul prinse a vorbi apoi iar despre cele ce se spusese ră la tejgheaua plină de vin și de păhare, unde madam Trifanov mărturisise, tremurîndu-și capul gătit, că a meritat altă soartă. Primarele a spus că e foarte ocupat și numai abătîndu-se pe acolo, «se mai distrează»; băieții vorbeiau mai puțin, dar deșertaū mai des păharele, cucoana zîmbia și Lipovanul se uita pieziș de prin colțuri.

După ce tăcu, rămase puțin pe gînduri, apoi căscă lung:

«Îs cam ostenit. Tare-aș bea o cafea...»

— Spune-î Smarandei să-ți facă; nu-î mare lucru...

— Lasă, nu-mi mai trebuie. Mai bine mă duc să mă las într'un cot...

— De ce nu mai stai, acuși e gata masa...

— Apoi nu mi-î foame, am gustat niște icre și parcă nu mi-î toc-mai bine...

— Ei vezi, tot trebuie să bei o cafea. Pe urmă t'ei odihni, dacă zici că te simți cam rău...»

Tinărul nu răspuse. Bătrînii îl priviau cu grijă.

Luminile tîrgului se aprindeau; pe uliță, prin întunec, treceau umbre negre. Fanaragiul, moș Gheorghe Baci, așază scara la finarul din fața porții, se urcă încet, scoase pămătuful aprins din felinarașul lui și aprinse lampa de sus. După ce se coborî jos, dădu cu ochii de boieri:

«Sărut mîna, cucoane Alecule...

— Bună-sara, Gheorghe, ce mai faci?

— Ia și eu, cu finarele...» și luîndu-și scara pe umăr, porni înainte tîrîndu-și cizmele mari.

După ce rămaseră singuri, bătrînii multă vreme nu rostiră nici-o vorbă. Seara era tăcută; aburii răcoroase veniau din grădină: în întunerecul cerdacului finarului dela poartă arunca o lumină slabă. Li-niștea fu întreruptă numai de sosirea grabnică a lui Mihai. Copilandrul dădu năvală pe poartă: după el Turmei săria în toate părțile lătrînd.

«Unde-ai fost, voinicule? întrebă zîbind bătrînul Negrea.

— Am fost la Busuioc, răspuse repede liceanul. Am jucat mingea și am învățat pe Turmei să facă *aport*...»

Și acolo, în ușă, cu ochii mari, calzi, prinse a-și istorisi cu de-a-mănuntul petrecerile, într'o grabă fierbinte de vorbe.

«Mai încet, mai încet, șopti cuconu-Alecu, lui bădie-tu nu i-î tocmai bine, se odihnește o leacă...

— Ce are? întrebă încet băiatul.

— Nu știu, i-î cam rău. Du-te și vezi dacă-î gata masa...»

Moș-Grigore tăcuse toată vremea. Negrea bătrînul se întoarse spre el și-l întrebă cu glas scăzut:

«Ce stai așa, frate?

— Mă gîndesc și eu din ce să-î fi venit rău...

— Lasă, nu-î nimica. Așa se întimplă cite-odată. Are și dreptate băiatul: se plictisește stînd degeaba. Trebuie să ne gîndim mai serios la viitorul lui. — Ce vrei, nu-î obișnuit. O fi fost vinul prea șpirtos...

— De sigur, normăi Moș-Grigore. Altfel nu se poate. Băiatul e cuminte ca o fată mare.

— De asta nu mă 'ngrijesc, frate. Neam de neamul meu tot oameni cum se cade aũ fost. Și băieții mei tot așa aũ să fie!

— Așa-ı, zise bătrınul Adam, cu pătrundere. Ce petrecere alta are într'un tîrgușor ca Vascanii?

— Ei, Grigore, Grigore! șopti încet conu-Alecu; și totuși lumea se schimbă. Altfel era tineretul pe vremea noastră, — îți aduci aminte? Acũ îndată face aripă și se zburătăcește...»

Pași se apropiară. Bătrına Smaranda se opri lîngă geamlîc și bătui încet, cu un deget, într'o sticlă. Apoi zise domol:

«Poftim la masă...»

Bătrînii se ridicară din jîlturi, ieșiră încet din coridor, închiseră cu grijă ușa și se îndreptară spre sufragerie.

A doua zi după amiază, la *preferansul rusesc*, cuconu-Alecu, care stătuse toată vremea gînditor, luă vorba despre căpătuirea băiatului.

«Ce zici, cucoane Andrieș, băiatul trebuie să-și aibă și el rostul lui.

— Mai ales!... Degeaba nu poate sta. Doar e băiat deștept și din oameni cum-se-cade.

— M'am gîndit: poate se face loc în vre-o funcție, undeva..., rosti pe gînduri bătrınul Negrea.

— Sigur, cucoane, sigur. Să vorbim, să căutăm. Dacă n'om putea noi, cine-are să facă? Cred că și băiatul singur nu se simte tocmai bine cînd vede că stă așa, degeaba.

— Adevărat, și el se gîndește, răspunse cuconu-Alecu. Să vedem... La judecătorie na se poate...

— Nu, frate, acolo nu. Nicı nu face!

— Asta m'am gîndit și eũ. Mai degrabă la noi la primărie. Mi se pare că notarul trece *suptent* la subprefectură...

— Ei, asta să știı c'ar fi ceva potrivit! Cine face cărțile? Eũ. Îți spun serios, cucoane, că ar fi minunat...»

Bătrınul își mîngiie bărbuța, își trecu pe sub mustățile albe degetul cel mare al mîinii drepte și împărți răpede cărțile. Pe cele rămase le puse de sus într'un colț de măsuță, iar pe cele pe care le ținea în mîna, prinse a le descoperi încet, a le răsflira cu grijă, privindu-le de-aproape, cu luare-aminte.

Deodată, în toiul jocului, moș-Grigore zise:

«Da-da, trebuie căpătuit și gospodărit băiatul!...»

— L-om și gospodări, răspunse cuconu-Alecu, trîntind cartea pe masă.

— Uite, frate, uite, frate!...» șopti bătrînul Lunceanu, ca și cum făcuse o mare descoperire. Apoi își încrucișă brațele pe piept și începu a se uita pe rînd, cînd la un prieten, cînd la cellalt.

Cuconu-Alecu, mirat de întîrzierea care se facuse, ridică capul de deasupra cărților.

«Ce-î, cucoane Andrieș?» întrebă el, scărpinîndu-se cu un deget în barbă.

Bătrînul Lunceanu zîmbia:

«Așa-î, frate dragă, să-l gospodărim...» Și dintr'odată prinse a ride tare. Ceilalți doi prieteni pîrură a pricepe în sfîrșit, și izbucniră și ei într'un hohot vesel.

«S'a mai vorbit odată de așa-ceva..., zise moale moș-Grigore, dar atuncea fetița era numai de-o șchioapă...»

— Hei, cucoane, cucoane, un bunic bătrîn ca mine totdeauna trebuie să se gîndească la lucruri de-acestea, rosti Lunceanu dînd încet din cap. Și cit de greu îmi vine să-mi închipui c'au să mă despart de ce mi-e mai drag pe lumea asta!..»

Cuconu-Andrieș oftă adînc și-și trecu mîna peste frunte. Un răstimp, tustrei rămaseră gîndindu-se, în tăcerea coridorului plin de soare. În lumina după-amiezii calde, un cucoș sări pe porțița grădinei, bătut din aripi și-și trîmbiță veselia întinzîndu-și înaintea gîtul cu pene lucii.

Într'un tirziu, întors acasă, cuconu-Andrieș sta gînditor pe scaunul lui, lingă masă. Domnișoara Tinca aprinse lampa, o potrivi și o așeză înaintea bătrînului. Lumina poleia mobilele negre, curate, cusăturile în mătăsuri de deasupra divanurilor și icoanele ferecate în argint de pe perețele Răsăritului.

Fata se uită lung la bătrîn; trecu la fereastră și lăsă perdelele, se întoarse pînă la ușă, o deschise și strigă cu glasu-î moale:

«Mamă Ioană! poți aduce la masă...»

După aceia își luă scaunul și se așeză pe el, alătura de cuconul Andrieș. Întrebă încet:

«De ce ești supărat, tătucă? Spune, ce ai?»

— N'am nimic, fetiço, răspunse bătrînul ridicînd ochii și zîbind.

— Ba văd eu că ai ceva, cunosc eu...»

Cuconu-Andrieș îi mîngîie întăiu părul bălăiu cu dreapta, apoi o apucă cu amîndouă mînile de tîmple, îi apropiè capul și o sărută pe frunte cu dragoste.

«Nu, fetiço, n'am nimic, — dar îmi ești prea dragă, asta e. Tu ești lumina ochilor mei!...»

(Va urma.)

MIHAIL SADOVEANU.

 PRIMĂVARĂ

Patru pui de rîndunică
 Cîripesc supt streșină,
 Mama lor de erî e moartă :
 Ei de foame leșină.

Pe uluc stă soțul singur,
 Vîntu 'n ramuri fișie,
 Singur stă umflat în pene:
 Jalea pieptu-î sfișie.

Zboară 'n urmă și se lasă
 Ostenit pe ciutură,
 Apă iea, la pui o duce,
 Ciocu 'n pene 'și scutură.

Un motan cu ochi de singe
 Pe uluc se tîrîie:
 În văzduh înspăimîntată
 Rîndunica țîrie.

EUG BOUREANUL

 CRONICĂ

Academia Romînă a mai ales în ultima sesiune generală pe învățatul neurolog dr. Marinescu, și, ca membru corespondent, pe d. Sextil Pușcariu, care nu e numai un filolog foarte bine pregătit, ci un om de gust și un suflet larg.

*

Despre trei volume nouă de povestiri: «Povestiri din război» de d. Sădoveanu, «În urma plugului» de d. Sandu și «Cutreierînd...» de d. Cazaban, va fi vorba în alt număr.

*

D. Spiru Haret tipărește o broșură în «Chestia țărănească» și, în urma ziarelor care i-au găsit toate însușirile și toate defectele, după cum erau dintr'o partidă saŭ din cealaltă (pe cînd *religia* liberală și *religia* conservatoare, pe cînd oxigenul liberal și oxigenul conservator, pe cînd $2 \times 2 = 7$ al liberalilor și $2 \times 2 = 1$ al conservatorilor?), să ni fie îngăduit a vorbi și noi,

nedestoinicii și nepricepuții, cei așa de mici înaintea celor așa de mari, în n-l viitor.

*

În «Cuvîntul Adevărului» din 15 April, un bun articol de folclor despre ouăle roșii, de pâr. Teodor Bălășel.

*

«Familia» din Oradea-Mare aduce o surprindere în n-l ei din 24 April. D-na Matilda Poni dă o foarte duioasă povestire din copilărie, — frumoasă de pus în toate cărțile pentru copii. Și în acest cas, se vede cât de mare păcat fac aceia din scriitorii noștri — și ciți nu-l fac oare? — cari-și întrerup activitatea atunci cînd sufletul lor e în stare a da atitea lucruri spre folosul altora. Poeta care a scris mai duios despre gîndurile și simțurile sale din fiecare zi, n'ar putea să lese poporul său o caldă și curată carte despre viața ei sufletească întreagă?

*

În ultimul n-r al «Convorbirilor literare», d. Iosif dă încă un fragment din cîntarea sa pentru Ștefan-cel-Mare. Tot acolo începutul unui studiu complect și erudit asupra acelei drame «Manasse», în care acum nu se mai discută valoarea, care e mică, ci zgomotul, care e mare, mare...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Notița mea despre «Noua Revistă Universitară» a avut două urmări care nu erau în intenția mea. Mi s'a trimis încă o revistă studentească, de tot proastă, cu portretul d-lui Bădărău (pentru moment ministru de justiție), și am avut onoarea de a mi se reproduce articolul despre studenți în n-rul 2 din revistă. În schimb, acest n-r 2 e foarte slab.

*

Am vrea să zicem ceva despre «Însemnările și datele» pâr. Tit Bud despre Sighetul din Maramureș. Dar nu ni s'a trimis. Unde poate să pătrundă o foaie ca a noastră prin așa locuri depărtate?

*

Supt titlul de «XXIV Ianuarie» d. D. Onciul tipărește conferința sa, documentată și înțeleaptă, despre Unirea Principatelor.

*

Dacă am avea loc (*loc* aŭ ziarele, dar pentru prostii!) am reproduce cele două articole, scrise de Grigore Tabacaru, prin care se deschide noua revistă învățătorească *Școala*, care începe a ieși în satul Fintinelele (Bacău). Noroc bun și grijă în redactare!

*

Iarăși destăinuirii strașnice asupra slăbiciunii noastre militare față de Bulgari. Broșura de alarmă, fără arătare de tipografie, se chiamă «Bulgarii și noi în apărarea națională: scrisoare deschisă d-lui ministru al Războiului».

Expunere cumpătată, precisă și sigură, din care iese limpede că «la Mare ca și la Dunăre marina bulgară e de patru ori mai puternică ca a noastră». *Este acesta un neadevăr, să se răspundă.* Este un adevăr, să se stabilească răspunderile. Iar cine nu va face aceasta, cine nu va îndrepta în acel mai scurt timp, asupra aceluia va cădea păcatul.

N. IORGA.

Luceafărul, n-r 2, de la 1-iu Maii, este dedicat memoriei cîntărețului național celui mai iubit al poporului german, lui Fr. Schiller, întru slăvirea căruia s'a comemorat, cu multă pietate în toată lumea cultă, împlinirea a o sută de ani de la moartea sa.

Ilustrații foarte reușite ni dau portrete ale poetului și alte icoane din viața sa. D. G. Bogdan-Duică înmulțește cu unul prețioasele d-sale studii de istorie literară: într'un articol amănunțit, întemeiat pe-o informație bogată și pe-o înțelegere luminoasă a răspîndirii faimei și operelor lui Schiller printre Romîni, d-sa contribuie c'un dar de erudiție spornică la sărbătorirea marelui poet și îndeamnă, tot odată, la trezirea unui interes mai viu pentru operele lui, atît de potrivite a limpezi și a înnălța sufletul neamului nostru în fasa de acum a istoriei sale. Ideia d-lui Bogdan-Duică de-a se alcătui și publica o ediție de *Opere alese* ale lui Schiller în românește, din bunele traduceri vechi și din completări ale traducătorilor poeți de astăzi, este din cele mai fericite. D-sa retipărește în *Luceafărul* cîteva probe interesante de traduceri din Schiller datorite unor scriitori ca C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, T. Cipariu, Emilia Maiorescu, N. Scheletti, S. G. Virgolic și alții.

Cu acest prilej, aș face și eu o propunere — aceasta d-lui Bogdan-Duică: să-și adune și d-sa, într'un volum, studiile și articolele sale de istorie și critică literară, care ar constitui o carte de-o netăgăduită valoare pentru literatură noastră și de mare utilitate pentru critici, pentru profesorii de literatură, ba chiar și pentru scriitorii și cetitorii mai zeloși, doritori să aibă informații imbielsugate și lămuriri științifice cu totul altminteri, ca temeinicie a cugetării și ca onestitate a cuvîntului, decît ale nu știu cărui gălăgios estetician și... specialist de «literatură comparată».

În acelaș n-r cetim o bună traducere după Schiller a d-lui I. Borcia, *Icoana acoperită din Sais*, în versuri albe, apoi nuvele și poesii de colaboratorii revistei.

Șezătoarea, revista de folklore atît de vrednică a d-lui Artur Gorovei, ni dă în n-rele 8-10 (Octombrie—Decembre 1904) apărute acum, povești populare, leacuri băbești, jocuri de copii, satire sătești și o descriere a lucrului cinepii în comuna Țepu din Tecuci, — material popular bogat, cules cu toată dragostea de neobosiții colaboratori ai revistei.

ION SCURTU.